Region Stockholm

# 6

# Tilläggsöverenskommelse gällande samverkan kring personer med missbruk/beroende av spel om pengar

HSN 2019-0563

Hälso- och sjukvårdsnämnden
*Hälso- och sjukvårdsförvaltningen*
*Psykiatri*
*Jocelyne Ängeslevä*

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2019-03-28

HSN 2019-0563

Hälso- och
sjukvårdsnämnden

# Tilläggsöverenskommelse gällande samverkan kring personer med missbruk/beroende av spel om pengar

## Ärendebeskrivning
Ärendet innehåller förslag till tilläggsöverenskommelse mellan Region Stockholm och kommunerna i Region Stockholm gällande samverkan kring personer med missbruk/beroende av spel om pengar.

## Beslutsunderlag
Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande
Tilläggsöverenskommelse gällande samverkan kring personer med missbruk/beroende av spel om pengar

## Ärendets beredning
Ärendet har beretts i psykiatriberedningen.

## Förslag till beslut
Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar

*att* godkänna tilläggsöverenskommelsen mellan Region Stockhom och kommunerna i Region Stockholm gällande samverkan kring personer med missbruk/beroende av spel om pengar.

## Förvaltningens motivering till förslaget

*Bakgrund*
Från den 1 januari 2018 finns nya tillägg i socialtjänstlagen (2001:453), (SoL), och i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), (HSL).[1]
Genom dessa lagändringar är missbruk/beroende av spel om pengar likställt med missbruk/beroende av alkohol och andra substanser. Med

[1] Ändringarna i socialtjänstlagen återfinns i 5 kap. 1, 7 och 9 a §§
Ändringarna i hälso- och sjukvårdslagen återfinns i 5 kap. 7 § och 16 kap. 3 §

författningsändringen har Region Stockholm och kommunerna ett gemensamt ansvar att tillhandahålla stöd och behandling till personer med missbruk/beroende av spel om pengar. Förarbetena till lagändringen visar att ansvarsfördelningen mellan kommun och landsting för stöd och behandling av missbruk/beroende av spel om pengar är i enlighet med gällande ansvarsfördelning för annat missbruk/beroende.

Ansvarsfördelning mellan huvudmännen är fastställd i propositionen *God kvalitet och ökad tillgänglighet inom missbruks- och beroendevården* (prop. 2012/13:77) och propositionen *Samverkan om vård, stöd och behandling vid spelmissbruk* (prop. 2016/17:85).

Kravet i lagstiftningen på att kommun och landsting ska samarbeta gällande personer med missbruk/beroende av substanser har nu utökats till att gälla även missbruk/beroende av spel om pengar. Kommun och landsting ska enligt hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen *ingå en överenskommelse i fråga om samarbete* gällande personer med ett missbruk av spel om pengar, på samma sätt som för missbruk av substanser. [2]

Region Stockholm och kommunerna har sedan 2017 en överenskommelse om *Samverkan kring personer med missbruk/beroende,* och sedan 2012 en överenskommelse om *Samverkan kring personer med psykisk sjukdom/psykisk funktionsnedsättning*. Denna överenskommelse om missbruk/beroende av spel om pengar föreslås som tilläggsöverens-kommelse till dessa två överenskommelser. Vid revidering av överenskommelserna föreslås innehållet i tilläggsöverenskommelsen arbetas in, och tilläggsöverenskommelsen upphör då att gälla.

*Överväganden*
Genom denna tilläggsöverenskommelse efterlevs ändringarna i 5 kap. 9 a § SoL (SFS[3] 2017:809) och 16 kap. 3 § HSL, (SFS 2017:810).

Förslaget till tilläggsöverenskommelse bygger på Lagrådsremissen och Regeringens proposition 2016/17:85 och har tagits fram inom Regionala Samrådet för psykiatri och beroendefrågor. Förslaget har beretts i en arbetsgrupp till Regionala samrådet med representanter från kommuner i Stockholms län och Hälso- och sjukvårdsförvaltningen. Alla kommuner i Stockholms län, Hälso- och sjukvårdsförvaltningen samt brukar- patient-

[2] 5 kap. 9 a § SoL och 16 kap. 3 § HSL

och närståendeföreningar har fått möjlighet att komma med synpunkter på förslaget genom en tjänstemannaremiss. Förslaget har även varit på juridisk granskning.

Vård i Samverkan (VIS) står bakom förslaget till tilläggsöverenskommelsen och Storsthlms styrelse har rekommenderat kommunerna i länet att anta tilläggsöverenskommelsen.

*Ekonomiska konsekvenser*
Förslaget till beslut får inga ekonomiska konsekvenser för Region Stockholm.

*Konsekvenser för patientsäkerhet*
Förslaget till beslut får positiva konsekvenser eftersom tilläggsöverenskommelsen ger personer med missbruk/beroende av spel om pengar ger samma förutsättningar för patientsäkerheten som substansberoende personer har idag.

*Konsekvenser för jämlik och jämställd vård*
Förslaget till beslut får positiva konsekvenser eftersom tilläggsöverenskommelsen ger personer med missbruk/beroende av spel om pengar samma förutsättningar för jämlik och jämställd vård som substansberoende personer har idag.

*Miljökonsekvenser*
Förslaget till beslut får oförändrade miljökonsekvenser.

*Administrativa konsekvenser*
Förslaget till beslut får oförändrade administrativa konsekvenser.

Margareta Tufvesson
Tf. hälso- och sjukvårdsdirektör

Anna Ingmanson
Avdelningschef

**Beslutet ska skickas till**
Akten

Godkänd av Margareta Tufvesson, 2019-03-28

Tilläggsöverenskommelse

# Samverkan kring personer med missbruk/beroende av spel om pengar

Överenskommelse mellan Stockholms läns landsting och kommuner i Stockholms län

Version 1 2018-09-24

Innehållet i detta dokument ska arbetas in i överenskommelserna *"Samverkan kring personer med missbruk/beroende"* och *Samverkan kring personer med psykisk sjukdom/psykisk funktionsnedsättning* när dessa revideras. Denna tilläggsöverenskommelse upphör då att gälla.

# Tilläggsöverenskommelse gällande samverkan kring personer med missbruk/ beroende av spel om pengar

Från den 1 januari 2018 gäller nya regler i socialtjänstlagen (2001:453), (SoL), och i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), (HSL). Lagändringen innebär bland annat att kommunerna och landstinget ska ingå en överenskommelse om samarbete i fråga om personer som missbrukar spel om pengar.

Med författningsändringarna i 5 kap. 9 a § SoL samt i 16 kap. 3 § HSL har landstinget och kommunerna ett gemensamt ansvar att tillhandahålla stöd och behandling till personer med missbruk/beroende av spel om pengar[1].

Genom tilläggsöverenskommelsen efterlevs ändring i SoL (2001:453), (SFS[2] 2017:809) och HSL (2017:13), (SFS 2017:810). Ansvarsfördelning mellan huvudmännen har slagits fast i propositionen *God kvalitet och ökad tillgänglighet inom missbruks- och beroendevården* (prop. 2012/13:77) och propositionen *Samverkan om vård, stöd och behandling vid spelmissbruk* (prop. 2016/17:85).

Överenskommelsen är ett tillägg till de regionala överenskommelserna mellan Stockholms läns landsting (SLL) och kommunerna i Stockholms län: *Samverkan kring personer med missbruk/beroende* (2017) och *Samverkan kring personer med psykisk sjukdom/psykisk funktionsnedsättning* (2012).

Genom lagändringen är missbruk/beroende som gäller spel om pengar likställt med missbruk/beroende av alkohol och andra substanser. Ändringen ska inte tolkas som att kommunerna ges ett ansvar för behandling grundad i HSL, vilket är landstingens ansvar.

## Målgrupper

Målgrupper för överenskommelsen är:

- Personer med ett missbruk/beroende av spel om pengar
- Anhöriga och närstående i behov av råd och stöd[3]

[1] Se definitioner av spelmissbruk och beroende i bilaga 1
[2] Svensk författningssamling
[3] I begreppen anhöriga/närstående inkluderas barn

## Bakgrund

Cirka två procent av befolkningen (16–84 år) i Sverige bedöms ha ett problemspelande, vilket motsvarar cirka 134 000 personer. Av dessa uppskattas 31 000 personer ha allvarliga problem (beroendesyndrom). Spelproblem är vanligare bland män jämfört med kvinnor (25–44 år). I åldersgruppen 18–24 år är andel med risk för spelproblem störst.

Spel om pengar kan leda till psykisk och somatisk ohälsa samt negativa sociala konsekvenser såsom ekonomiska problem, våld i nära relation, arbetslöshet och kriminalitet. Samsjuklighet med annat missbruk/beroende, psykisk och somatisk ohälsa är vanligt bland personer med ett missbruk/beroende av spel om pengar. En betydande risk för suicid föreligger.

Missbruk/beroende av spel om pengar drabbar även anhöriga/närstående då spelandet kan leda till ekonomiska och sociala konsekvenser samt psykisk och somatisk ohälsa.

Personer med ett missbruk/beroende av spel om pengar förekommer inom landstingets och socialtjänstens verksamheter. Individen kan själv söka hjälp för andra orsaker än spelmissbruk/spelberoende.

## Syfte

- Förbättra förutsättningarna för personer med ett missbruk/beroende av spel om pengar att få vård, stöd och behandling
- Förbättra information, råd och stöd till anhöriga/närstående
- Utveckla samverkan mellan kommunerna och landstinget

## Mål

- På kort sikt: personer med ett missbruk/beroende av spel om pengar identifieras och erhåller stöd och behandling
- På lång sikt: minskad förekomst av psykisk, somatisk ohälsa och negativa sociala konsekvenser av ett missbruk/beroende av spel om pengar
- Personer med missbruk/beroende av spel om pengar har samma möjlighet till vård, stöd och behandling som de med ett missbruk/beroende av alkohol och andra substanser
- Information, råd och stöd erbjuds till anhöriga och närstående

## Ansvarsfördelning mellan hälso- och sjukvård och kommunerna

- Ansvarsfördelningen mellan hälso- och sjukvård och kommun är densamma för missbruk av spel om pengar som för annat missbruk
- Hälso- och sjukvårdens ansvar enligt Hälso- och sjukvårdslagen (HSL) är att behandla spelberoende, precis som vid andra psykiatriska sjukdomstillstånd
- Socialtjänstens ansvar enligt Socialtjänstlagen (SoL) är att förebygga och motverka missbruk av spel om pengar på samma sätt som vid övrigt missbruk
- Samordnad Individuell Plan (SIP) ska tillämpas vid behov av samordning mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten

**Landstinget åtar sig att:**

- Säkerställa att det finns uppdaterade riktlinjer för verksamheter kring samverkan och konsultationer
- Identifiera spel om pengar i basutredning, diagnostisera och erbjuda behandling
- Erbjuda närståendeutbildningar
- Genom landstingets kvalitetsarbete säkerställa att personal har kännedom om var de kan hänvisa personer i behov av behandling för sitt beroende av spel om pengar
- Upprätta en anmälan till socialtjänsten vid oro för att ett barn far illa.

**Kommunerna åtar sig att:**

- Efter behovsbedömning erbjuda psykosociala stödinsatser och/eller behandling som är att betrakta som socialtjänst
- Säkerställa att personal har kunskap att identifiera och utreda behov av stöd vid missbruk av spel om pengar
- Hänvisa och motivera individen till kontakt med landstinget om de kan vara i behov av insatser som faller inom hälso- och sjukvårdens ansvar
- Säkerställa att det finns uppdaterade riktlinjer och/eller interna rutiner för handläggning av ärenden med missbruk av spel om pengar
- Säkerställa att det finns uppdaterade interna rutiner för samordning mellan enheter

**Kommunerna och landstinget åtar sig båda att:**

- Erbjuda stöd till anhöriga/närstående
- Identifiera kunskapsbehov hos personalen kring missbruk/beroende av spel om pengar
- Med individens samtycke kalla till Samordnad Individuell Plan (SIP) vid behov av samordning av insatser från huvudmännen
- Erbjuda insatser som bygger på bästa tillgängliga kunskap där individens behov står i centrum
- Uppmärksamma personer med ett spelmissbruk/spelberoende inom hälso- och sjukvården och kommunerna
- Erbjuda behandlings-, vård-, och stödinsatser anpassade efter behoven hos både män och kvinnor
- Vid behov och med individens samtycke samverka med andra relevanta aktörer/huvudmän, till exempel kriminalvården

**Kommunerna och landstinget åtar sig gemensamt att:**

- Erbjuda samordnade insatser till personer med ett spelmissbruk/spelberoende och samtidigt missbruk/beroende och psykiatrisk och/eller somatisk sjukdom (samsjuklighet)
- Säkerställa processer och riktlinjer för systematisk uppföljning av de åtaganden som ingår i tilläggsöverenskommelsen samt för avvikelser i samverkan.

## Utvecklingsbehov

- Ökad kunskap inom hälso- och sjukvården och kommunerna avseende tecken och symtom på missbruk/beroende av spel om pengar
- Ökad kunskap inom hälso- och sjukvården och kommunerna för hänvisning till landstingets beroendevård och kommunernas stödinsatser
- Regionalt vårdprogram kring kunskaps-, stöd-, och vårdinsatser samt behandlingsstöd inkluderat gemensamma insatser och samverkan mellan huvudmännen
- Ökat brukar- och patientinflytande

## Uppföljning och indikatorer

Tilläggsöverenskommelsen följs upp av Regionala samrådet för psykiatri- och beroendefrågor och de lokala samråden enligt de struktur- och processindikatorer som anges i överenskommelsen mellan Stockholms läns landsting och kommunerna i Stockholms län, *Samverkan kring personer med missbruk/beroende (2017).*

# Bilaga 1 Begrepp – Spel

## Spelproblem – ett samlingsbegrepp

Spelproblem är ett samlingsbegrepp som beskriver de negativa sociala, ekonomiska eller hälsomässiga konsekvenser som spel om pengar kan få, oavsett hur stora eller små problemen är. Spelproblem kan handla om allt från enstaka negativa konsekvenser till många allvarliga problem på flera områden.

## Hasardspelssyndrom

Hasardspelssyndrom är en psykiatrisk diagnos för spel om pengar enligt DSM 5 (Diagnostic and Statistical Manual of mental disorders) som omfattar även substanssyndrom, det vill säga ett beroende av alkohol och/eller narkotika.

## Problemspelande

Problemspelande är ett mått på spelproblem som främst mäts genom PGSI (Problem Gambling Severity Index). I begreppet ingår inte grupper med viss risk. För att klassificeras som problemspelande krävs minst 3 av 21 poäng. Begreppet används i rapporterna från befolkningsstudien Swedish longitudinal gambling study (Swelogs).

## Riskabelt spelande

Riskabelt spelande omfattar allt från personer som ligger i riskzonen för att utveckla ett spelproblem till personer som har ett spelberoende. Folkhälsomyndigheten använder begreppet i den nationella folkhälsoenkäten Hälsa på lika villkor; fyra frågor hämtade från PGSI.

## Spelberoende

Spelberoende är en allvarlig form av spelproblem och betyder att problemen är så allvarliga att det kan vara ett kliniskt beroende. Spelberoende är en specifik diagnos, t.ex. i officiell svensk hälso- och sjukvårdsstatistik som använder sig av WHOs diagnossystem ICD-10 (International Classification of Diseases). Inom ICD är spelberoende en diagnos på impulskontrollstörning.

## Spelproblem

Spelproblem är ett mått på allvarliga spelproblem som mäts genom PGSI. För att klassificeras som en person med spelproblem krävs minst 8 av 21 poäng. Detta kallas ibland spelberoende.

## Överdrivet spelande

I folkhälsopolitiken ingår 11 målområden. I målområdet om alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar ingår att minska skadeverkningar av överdrivet spelande. Som indikatorer för överdrivet spelande ingår förutom spelproblem även indikatorn spelande bland barn och unga som inte har åldern inne för att få spela (18 år utom för Casino Cosmopol som har 20 år).

## Begrepp – Beroende/missbruk

Begreppen missbruk respektive beroende har olika betydelse för kommunerna och hälso- och sjukvården utifrån uppdrag och enligt SoL och HSL:

### Beroende

I sjukvården ställs diagnoser enligt ICD-systemet (ICD-10). I ICD-10 finns diagnosen spelberoende. Spelberoende kategoriseras medicinskt som ett beroende av samma slag som alkohol- narkotika- och läkemedelsberoende.

### Missbruk

I SoL (2001:453), används benämningen ”missbruk”. Någon enhetlig definition av missbruk, finns inte i SoL eller i dess förarbeten. Spelmissbruk för Socialtjänstens ansvar är sedan 1 januari 2018 detsamma som vid övrigt missbruk, enligt SoL 5 kap. 9 a § SoL.

## Begrepp anhöriga/närstående

Begreppen anhörig respektive närstående har olika betydelse för kommunerna respektive hälso- och sjukvården enligt HSL och SoL

### Anhöriga

Stöd till anhöriga/anhörigstöd är reglerat i SoL (5 kap.10§). Med anhörig avses; *”person inom familjen eller de närmaste släktingarna”*

### Närstående

Stöd till närstående är reglerat i HSL (kapitel Krav på hälso- och sjukvården 2 b § och 3 kap. patientlagen (2014:821), *Lag (2014:822)*. Med närstående avses *”person som den enskilde anser sig ha en nära relation till”.*